

הלכות הדף היומי

מסכת גיטין

תוכן

א. אמר ליה לינוקא פסוק לי פסוקיך ... מנא הוה ידע מר ... ועוד דפסק לי ינוקא פסוקא

1

ב. והבית בהבנותו אבן שלמה מסע נבנה וגו' אמר להו לרבנן היכי אעביד אמרו ליה איכא שמירא דאייתי משה לאבני אפוד.....2

ג. אייתי שידה ושידתין כבשינהו אהרדי אפשר דידעי ומגלו לך.....3

ד. וקא תבע להו בנידותיהו.....4

דף סח.

**א. אמר ליה לינוקא פסוק לי פסוקיך ... מנא הוה ידע מר ...
ועוד דפסק לי ינוקא פסוקא**

אין מנחשין כגוים¹, וכל מי שיעשה מעשה על פי הנחש לוקה, שנאמר (ויקרא יט פסוק כו) לא תנחשו.

כיצד הוא הנחש² כגון האומר: פתי נפלה מפני, או מקלי מידי, וצריך לדאוג היום מהיזק או בני קורא לי מאחרי, וכן המנחשים בקול החולדה ובעופות ששומעים צפצוף העוף או המביט בעופות בכנפיהם³ וכן מנחש בכוכבים, לומר כוכב פלוני עולה אין טוב לצאת.

¹ הלכות עכו"ם פ' י"א ה"ד "אע"ג דקרא לא תלה בגוים, כמו בחוקותיהם לא תלכו מ"מ אמר כגוים לאפוקי ניהוש דבית ותינוק ואשה דמותרין" [מהר"ז זק ההיאור לסמ"ג ל"ת נ"א] והר"י מקרמניץ ביאר שם "לכך נקט עכו"ם אם אתה מאמין בם כעכו"ם שעושים דבר זה ומאמינים בם אסור לאפוקי אם אתה עושה סימן זה שאינו מאמין בם מותר"

² "ומלת מנחש מנסה כמו נחשתי ויברכני ה' כי נחש בצורות ובמקלות ובמעשים ובתנועות ובימים ושעות". [אבן עזרא ויקרא פ' י"ט פס' כ"ו]

³ ברמב"ן שם "ומנחש הוא המביט בעופות בכנפיהם או בצפצוף, כענין שכתוב (קהלת י ב) כי עוף השמים יוליד את הקול ובעל כנפים יגיד דבר והוא לשון נזור מלשון חשתי ולא התמהמהתי (תהלים קיט ס), שכל מה שימהר להודיע בעתיד קודם היותו יקרא נחש, כלומר נחיש ונקדים לדעת ואמר הכתוב כי תועבת ה' כל עושה אלה, ולא אמר "עושה כל אלה", כי הכתוב ידבר על רובם, כי המעונן והמנחש אינה תועבה ולא הוריש הכנענים בעבורם, כי כל בני אדם יתאוו לדעת עתידות למו ומתעסקין בחכמות רבות כאלה לדעתם"

הלכות הדף היומי

מסכת גיטין

אולם מותר⁴ לומר לתינוק פסוק לי פסוקך⁵, ואפילו לעשות מעשה ולסמוך עליו לעתיד על הפסוק, מותר, כיוון שנחשב קצת נבואה⁶, וכן מצינו לגדולי המוראים שהיום אומרים לתינוק – פסוק לי פסוקך.

וכן מותר לפתוח בתורה⁷, לראות הפסוק העולה כדי לעשות איזה דבר, כיון שרוצה לימלך בתורה בינו לבין עצמו, והיא חיינו ואורך ימינו. ולעשות בלא צורך אלא לדעת עתידות, לא אריך למעבד הכי⁸ וההולך בתום ובוטח בה⁹, חסד יסובבנו. אבל ש"ץ שחוזר על הבתים ועושה גורל לנשים והאנשים הנגשים כדרך הגוים שמחזרין על הפתחים בדפין ועושין גורל, ואפי' נמלך בתורה כנ"ל, אסור משום ניהוש.

ב. והבית בהבנותו אבן שלמה מסע נבנה וגו' אמר להו לרבנן הכי אעביד אמרו ליה איכא שמירא דאייתי משה לאבני אפוד

כבר התבאר במסכת סוטה דף מה: שכשבונים⁹ ההיכל והעזרה בונים באבנים גדולות, ואם לא מצאו אבנים בונים בלבנים ואין מפצלין את אבני הבנין בהר הבית, אלא מפצלין אותן ומסתתין אותן מבחוץ, ואח"כ מכניסין אותן לבנין¹⁰, שנאמר (מלכים א ה פסוק לא) אֲבָנִים גְּדֹלוֹת אֲבָנִים יְקָרוֹת לְיִסֵּד

⁴ ולדעת הרמב"ם הנ"ל אף זה אסור משום ניהוש אמנם אם אינו שואל מהתינוק על גוף הדבר שרוצה לעשות אלא שמתוך דבריו מבין מה יעשה כגון שרוצה לבקר חבירו ורוצה לדעת אם הוא חי או מת וע"י פסוק שקורא התינוק ידע אם הוא חי או מת אף לרמב"ם מותר כיון שאינו עושה מעשה ע"פ התינוק ממש. ב"י שם

⁵ רמ"א י"ד קעט ד

⁶ ט"ז שם ג' ו"ד ה

⁷ שו"ת חיים שאל חלק ב' סימן ל"ח וזה מותר אף לדעת הרמב"ם וכמש"כ שם בתשובה "אני בעניי כתבתי בשו"ת ברכה משם גדולים דמותר לפתוח בתורה לראות הפסוק העולה ע"ש. ואחר זמן ראיתי בס' מעש' רקח בתחילתו בחידושי הראשונים ושם נאמר משם הרמב"ם שאין ראוי לפתוח חומש על דרך גורלות הגוים וש"ץ שעש' זה אין לבטלו ממינויו ולא להכותו עכ"ל וכאשר ירדוף הקורא יסבור שהוא נגד דברי הגדולים הנז'. אמנם נרא' דמ"ש הרמב"ם הוא על ש"ץ שחוזר על הבתים ועושה גורל לנשים והאנשים הנגשים כדרך הגוי שמחזרין על הפתחים בדפין ועושין גורל ובמציאו זה כתב הרמב"ם שהוא אסור. ואולם הרוצ' לימלך בתורה בינו לבין עצמו מותר. ודמי למאי דאמרי' בכמה דוכתי שהיו הראשונים אומרים לתנוק פסוק לי פסוקך. והכי חזינ' לרבנן קשישאי שפותחים הספר בצר להם כמו גורל"

⁸ כ"כ בחסד לאלפים להר"א פאפו

⁹ רמב"ם הלכות בית הבחירה פרק א הלכה ח

¹⁰ יש לתמוה על רבינו למה הניח דברי רבי יהודה ופסק כרבי נחמיה ואפשר דמשום סתם מכילתא כרבי נחמיה ותו דפשטא דקרא מסייע ליה מש"ה פסק כוותיה. כסף משנה שם. ועיין משל"מ ובהר המוריה שם.

הלכות הדף היומי

מסכת גיטין

הָבִית אֲבִנֵי גִזִּית¹¹, ואומר (שם ו פסוק ז) וּמִקְבוֹת וְהַגְרָזָן כָּל כְּלֵי בְרֹזֶל לֹא נִשְׁמָע בְּבֵית בְּהֶבְנָתוֹ.

י"א¹² שאבני החושן אין כותבין את הכתב שעליהם בדיו ואין מסרטיין עליהם אלא כותב עליהם בדיו ומראה להם שמיר מבחוץ והן נבקעות מאליהם ונמצא שהאותיות הן חקוקות והאבנים אינן חסרות. וי"א¹³ שכך עשו בימי בית ראשון, אך בימי בית שני לא היה שמיר והיו חוקקין באיזמל ואין "במלואתם" מעכב.

ג. אייתי שידה ושידתין כבשינהו אהרדי אפשר דידעי ומגלו לך

¹¹ והראיה, דגזית הוא לשון גזיזה שמכין אותו בברזל ומחתכו ומסתתו, כדכתיב בסוף יתרו: לא תבנה אתהן גזית כי חרבך הנפת וגו'. ואמר שכבר נגזזו מבחוץ ופסק כר' נחמיה שלחי סוטה שאומר שם כן, ודלא כר' יהודה שם שאמר שנבנה ע"י שמיר ע"ש. ערוך השולחן העתיד הלכות בית המקדש סימן ג סעיף ט
¹² רמב"ן שמות פרק כה פסוק ז וז"ל והנה באבני האפוד נאמר (להלן כה יא) מעשה חרש אבן פתוחי חותם תפתח את שתי האבנים על שמות בני ישראל, כי היו עושין חריץ בהם בכתיבת השמות כאשר יעשו חרשי האבן, והנה לא היו במלואותם, אבל באבני החושן כתוב (להלן כה יז) ומלאת בו מלואת אבן, וכתיב יהיו במלואותם (שם כ), והאבנים על שמות בני ישראל הנה שתיים עשרה על שמותם (להלן לט יד), לא מעשה חרש, ולכן לא היה למשה רבינו עצה בהם זולתי בשמיר שהזכירו רבותינו, כמו שאמרו במסכת סוטה (מח ב) אבנים הללו אין כותבין עליהן בדיו, שנאמר פתוחי חותם (להלן כה כא), ואין מפרשין עליהן באיזמל, שנאמר במלואותם (שם כ), אבל מביא שמיר ומראה להן והן נבקעין מאליהן. ובמלואותם לא נאמר אלא באבני החושן.
¹³ במשנה למלך הלכות כלי המקדש פרק ט הלכה ז תמה על הרמב"ם ולא ידעתי אמאי השמיט רבינו כל זה שנאמר בשמיר ובערוך השולחן העתיד הלכות כלי המקדש סימן ל סעיף יז תי' ולענ"ד נראה דהרמב"ם בכוונה השמיט זה, דהנה בסוטה שם יש בזה פלוגתא דתנאי, ומאן דמצריך שמיר דריש לה מדכתיב: במלואותם, ובאמת לפמ"ש הרמב"ם דהאבנים היו משוקעים ומוקפים מארבע רוחותיו וזה למדנו מבמלואותם כמ"ש רש"י בחומש, וא"כ אין הכרח לשמיר. ואפשר דס"ל דבבית שני לא הוה שמיר, ולכן השמיט זה. ובאמת הרמב"ן בחומש אינו מפרש בשיקוע האבנים כרש"י והרמב"ם, אלא מפרש שעשו מלמטה מושב כמדת האבן ומוציאין ממנו מולג בעל ג' שינים לאחזו להאבן ע"ש, וא"כ אין זה במלואותם ואתיא לשמיר. ועיין מרכבת המשנה וז"ל וראיתי בפי' המשנה לרבנו שכתב ושמיר נחש חופר אבנים וכו' פתחו אורים ותומים והיה מצוי בזמן מן הזמנים ע"כ. נראה מלשוננו דמפרש הברייתא שאין השמיר מעשה נסים רק בריה בדרך הטבע מששת ימי בראשית דביומא דף כ"א מונה עשרה נסים ומסיק ואכבדה חסר ה' שחסר חמישה דברים בבית שני ולא מנה שמיר. ומוכת דאין השמיר מעכב דאל"כ מהיכן נטלו חשן ואפוד בבית שני. והרי פעם אחת אבדה ישפה מבנימין ובקשו מדמא בן נתינא ובהכרח הכי קאמר רבי נחמיה בזמן שהיה שמיר מצוי היו מפתחין בו ואם לאו אינו מעכב וכשיבא אליהו ויוחזר השמיר אז ודאי נעשה הפיתוח על ידו ועיין כ"מ פ"א מהל' בית הבחירה הי"ד ובלשון המגיה שם. והרב המובהק מהר"ש בן עזרא תפס עליו דאישתמיטתיה תוס' גיטין דף ס"ח וזבחים דף נ"ד וע"ז דף פ"ג דשמיר הוה בבית שני והאריך בזה.

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת גיטין

מעשה שדים¹⁴ הוא בכלל מעשה כשפים ואסור, ויש מי שמתיר לישאל בהם על הגניבה וכיוצא בזה ממה שעבר, מפני שאינו עושה שום מעשה¹⁵, אלא שכופה אותם על ידי ההשבעה¹⁶ שהוא אומר שיעשו רצונו ויגידו לו בעל כרחם¹⁷ מה שהוא שואל אותם¹⁸, וזהו לפי הדין, אבל מכל מקום ראינו שרוב הנמטלים להם אינם יוצאים בשלום מתחת ידם, ולכן שומר נפשו ירחק מהם ותמים תהיה עם ה' אלהיך גם בזה.

ולמרות שהרמב"ן¹⁹ מסתפק לומר שהשאלה באורים ותומים היא מצות עשה שנמנית במנין המצוות²⁰. לא היו שואלים באורים ותומים כשהיו יכולים לשאול על ידי דבר אחר אפילו אם רק שדים יכולים לענות²¹.

דף סח:

ד. וקא תבע להו בנידוטיהו

יש המוכיחים²² מכך שאשמדאי שימש עם נשי שלמה בנידותם ולא נאסרו על שלמה בעקבות כך כמבואר בגמ' כאן שאשה שנבעלה לשד לא נאסרה

¹⁴ שו"ע ונו"כ יו"ד קעט טז

¹⁵ ש"ך שם ב

¹⁶ שבעות מצינו הרבה כמעשה דר"ח ורבר"ה (שבת פ"א ב' חולין ק"ה ב') ור' יהושע (בירושלמי ס"פ ד' מיתות) ור"ח בר פפי (קדושין ל"ט ב') וכיוצא וכמה עובדי בגמ' ומדרשים שהיו משתמשים בהן. באור הגר"א שם כז ועל ידי השבעה ברמ"א כתב שם שיש מתירין בכל ענין.

¹⁷ ואולי אותם השמות שמות קודש הם שהם כפופים מפניהם ומוכרחים לעשות רצון השואל בעל כרחם, וכדאשכחן בגמ' כאן בבניהו שעשה במצוות שלמה וכפה את אשמדאי על ידי שם שאמר ליה שמא דמרך עלך. ואפילו אם תמצא לומר דשמות הטומאה הם, אין זה דומה למעשה כשפים אלא השבעה וכפייה בעלמא הוא על ידי אלו השמות, ואינו דומה לשואל אוב וידעוני שעושה מעשה. ואין לתמוה מאי שנא דגבי שואל בחוזים בכוכבים וגורלות אמרינן לעיל סעיף א' שאסור לשאול בהם משום תמים תהיה עם ה' אלהיך, והכא גבי שאלת שדים מסקינן דשרי, דנ"ל דאינו דומין כלל, דהתם גבי שואל בחוזים בכוכבים אינו שואל מהם אלא מה שיהיה בעולם ע"י מצב ומבט הכוכבים כדי שיוכל לידע וליזהר מכמה פגעים הבאים לעולם, ועל זה נופל לומר תמים תהיה עם ה' אלהיך, ללכת בתום וביישר, והוא ברחמיו יציל עבדיו מכל פגע, כי הולך בתום ילך בטח וחסד יסובבנו. אבל הכא גבי שאלת שדים על הגניבה או כיוצא בה לידע ממה שעבר לא שייך לומר עליו תמים וגו', לפיכך מותר. לבוש שם טז

¹⁹ בסוף ספר המצוות – שכחת הלאוין ד"ה ואתה אם.

²⁰ ועי"ש במגילת אסתר שמסכים למנותו במנין המצוות.

²¹ תוספות גיטין סח ע"א.

²² בשו"ת מהר"ם מלובלין (קטז) וכתב שאף אשת כהן מותרת לבעלה, כדכתב הרמב"ם (פרק יח מהלכות איסורי ביאה ה"א) מפי השמועה למדנו שהזונה האמורה בתורה היא כל שאינה בת ישראל, או בת ישראל שנבעלה לאדם שהיא אסורה להנשא לו..., לפיכך הנרבעת לבהמה אף על פי שהיא בסקילה לא נעשית זונה, ולא נפסלה לכהונה שהרי לא נבעלה לאדם. הרי שדקדק הרמב"ם וכתב לאדם, לאפוקי שד ורוח ועיין אור זרוע (קכד) וזה לשונו, 'לא תנאף וכו', אבל עם הרוחות אין בהם משום לא תנאף דאמר בתנחומא בפרשת זה ספר וכו', מכאן אמרו הבא על הרוחות אין עליו כלום, אף על פי שהוציא ש"ז במקרה לילה דמי, ומה שכתוב

הלכות הדף היומי

מסכת גיטין

על בעלה. וי"א²³ שאין להוכיח מכאן משום ששונגות היו, ואם באדם אינו אוסר שונג, בודאי ששד לא יאסור שונג.

לא תנאף עם בני אדם ועם בהמה, ולא תנאף ביד וברגל, אבל הרוחות אין הוא זנות, ועוד מההיא מעשה שאירע לאותו חסיד, בירושלמי פ"ק דשבת שנזדמן לו שידה בדמות אדם ופיתה אותו ונזדווג לו, ויום הכיפורים היה, אחר כך נצטער אותו חסיד עד מאד מההיא מעשה, עד שנזדמן לו אליהו זכרנו לברכה אמר לו מה אתה מיצר, הגיד לו הענין שאירע לו, אמר לו פטור אתה, שידה היתה ונתקררה דעתו. וכן כתב הבית שמואל (סימן ו ס"ק יז) על שכתב השו"ע שהנרבעת לבהמה אינה נאסרת לכהן, וכן הנבעלת לרוח או לשד אף על גב שפרים ורבים, אינה אסורה לבעלה וכן הוא בשו"ת חיים שאל (ח"א סימן נג)
²³ נחלת בנימין (סוף מצוה סג) וכדבריו כתב בשו"ת רבינו חיים כהן רפאפורט (אבה"ז סימן ח)

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748
להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה
<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>